

Tegenspraak

Soms is het als ouder lastig omgaan met een zeurend kind dat tegenstribbelt. Niet zozeer als het gaat om een kind dat serieel ongehoorzaam is. Daarop zijn vaak consequente regels, structuur en handhaving het antwoord. Met een kind dat gemotiveerd tegenstribbelt zou je eerder blij moeten zijn. Dat aangeeft dat het geen zin heeft vandaag huiswerk te maken omdat morgen op school de "ophokuren" daartoe de beste gelegenheid is. Jong geleerd is oud gedaan is een bekend gezegde. Er valt veel te zeggen voor "georganiseerde tegenspraak". Het leert jongeren namelijk een debat voeren. Argumenteren en uitleggen waarom men iets vindt. En het leert omgaan met contra-argumenten alsmede respect voor afwijkende opvattingen. Weliswaar een grondbeginsel in een vrije democratie, maar niet altijd gerespecteerd. Onbehouwen vlerken doen dit soms af met de opmerking: "Doe effe normaal man!" Maar het "normaal" van het eigen onbeargumenteerde gelijk overtuigd niet. Bij sommige gebeurtenissen in de recente historie en vooral ook de financiële crisis is gebleken hoe het verschijnsel van gemotiveerde tegenspraak is veronachtzaamd. Presidenten als Saddam Hoessein in Irak en George Bush in de Verenigde Staten gaven daarvan een pregnant voorbeeld. Zij verzamelden alleen maar jaknikkers om zich heen waardoor reflectie en een kritisch blik op hun politieke inzichten en voornemens bij voorbaat uitgesloten was. Met voor beide landen destraseuze gevolgen. Een uitstekende manager in het bedrijfsleven vertelde me ooit dat hij nooit zo succesvol zou zijn geweest als niet een paar jonge aankomende talenten hem hadden behoed voor fouten. Door hem regelmatig, zoals hij dat noemde, in de kuiten te bijten. Wel lastig, maar o zo nuttig. Hij organiseerde zelf die tegenspraak door kritische mensen om zich heen te verzamelen die niet op een hun mondje waren gevallen. En zorgde er voor dat dit een onderdeel was van het aanstellingsbeleid. In veel bedrijven waar het mis gaat valt achteraf op dat er onvoldoende sprake is geweest van georganiseerde tegenspraak.

In de financieel-economische crisis waarin Nederland en de Europese Unie zich thans bevindt doet zich iets dergelijks voor. Toen men begon na te denken over een Europese munt eind 80-er jaren, zijn er kritische kanttekeningen geplaatst. Critici werden als wereldvreemde doemdenkers aan de kant geschoven. Na de oprichting in 1991 van de EMU (Europese Monetaire Unie) in Maastricht klonken al de eerste tegengeluiden. Die zijn er sindsdien al die jaren gebleven. Economen van faam hebben sinds de eeuwwisseling in detail het hoe en waarom beschreven van de crisis die nu gaande is. En deze met akelige precisie voorspeld. De kritiek en aanbevelingen, om zo'n crisis door regulering van banken en financiële instellingen te vermijden, hebben politici aan hun laars gelapt. Terwijl met enig historisch besef over de financiële crisis in de 30-jaren, onomstotelijk duidelijk was dat die regulering onvermijdelijk is. Ook hier was en is duidelijk dat tegenspraak er wel was, maar daar onvoldoende rekening mee is gehouden. Aan gelijkhebbers achteraf, de zogenaamde "I told you so" slimmerikken, die nu roepen dat de Euro een misgeboorte was, heb je niets. De Euro is er en zal ook blijven, alle Eurosceptici ten spijt. Wel is opnieuw duidelijk geworden dat het menselijk bestaan zonder rekening te houden met deskundige en gemotiveerde tegenspraak tot catastrofes kan leiden.

Kortom het is alleszins de moeite waard om tegenspraak te organiseren en aan te moedigen. En mag van jongs af aan niet ontbreken in een deugdelijke opvoeding.

WRR/11-12-2011